

Tjerk de Reus is literatuurcriticus voor *De Nieuwe Koers* en het *Friesch Dagblad*. Meer recensies vind je op tjerkdereus.nl

De verwachting van een nieuwe leven

Joke van Leeuwen schetst in haar nieuwe roman het wel en wee van een negentiende-eeuwse 'volksplanting'. Een groep Hollanders wordt gedropt in Amerika, waar het paradijs te vinden zou zijn.

Het klinkt een beetje merkwaardig, de titel van Joke van Leeuwen's nieuwe roman: *De onervarenen*. Toch past dit ongebruikelijke woord exact bij de focus van deze vertelling. Van Leeuwen schetst een groep mensen die verzeild raakt in een volstrekt nieuw levensavontuur, in een onbekende wereld. Met deze proefopstelling brengt Van Leeuwen in beeld hoe zoiets bij mensen 'werkt': hoe het hen vergaat in dergelijke omstandigheden,

wat in hen opborrelt bij zoveel nieuws. Hoe pakt het uit als dat nieuwe niet zo paradijselijk blijkt als was beloofd? Een vergelijkbare thematiek bracht Van Leeuwen ter sprake in haar roman *Feest van het begin*, die haar in 2013 de AKO Literatuurprijs opleverde. Hierin schetste zij de ervaring van 'het nieuwe' ten tijde van de Franse Revolutie, soms met hooggespannen verwachting. Maar de nieuwe tijd die aanbrak, bleek toch geen gouden eeuw. Hoge verwachtingen koesteren ook de personages in *De onervarenen*, die halverwege de negentiende eeuw scheep gaan in de verwachting een nieuw land, een nieuw leven en het ware geluk te zullen vinden.

De onervarenen is een historische roman. Het verhaal speelt zich zo'n 150 jaar geleden af, deels in Nederland, deels in 'de Nieuwe Wereld'. Toch is Odile, de jonge vrouw die het verhaal in de ik-vorm vertelt, aanraakbaar dichtbij – dankzij het precieze pennetje van Van Leeuwen. Wat maakt haar fijnzinnig genoteerde vertelling nu zo krachtig? Hoewel je haar in deze nieuwe roman min of meer een onderzoek ziet uitvoeren – een exploratie van het fenomeen 'onervarenheid' – wekken

de personages allerminst de indruk slechts constructies van de auteur te zijn of dragers van ideeën. De tastbaarheid van hun verwachtingen, teleurstellingen en vasthoudendheid – dat alles is vooral te danken aan de eenvoud, suggestiviteit en ook fantasie die Van Leeuwen's taal kenmerken. Moeiteloos brengt zij de realiteit van de landverhuizers en hun irreële, naïeve idealen in één beeld samen, op zo'n manier dat je de slonzigheid bijna kan ruiken van mensen die drie maanden lang in het ruim van een schip hebben doorgebracht: 'We wilden schone kleren aan, we wilden ons fatsoeneren, zodat wie ons welkom zou heten geen verlopen, zuur ruikende, slonzige mensen zou zien, maar dragers van een beschaving.'

Odile neemt op haar reis naar Amerika twee mensen mee: haar echtgenoot Koben en haar moeder. Koben is een tragische figuur. Hij is gegrepen door de droom van een nieuw land, maar als het ware geluk uitblijft, probeert hij op een rigide manier grip te krijgen op de situatie, op hun toekomst en ook op de groep landverhuizers. Hij ontwikkelt een eigenzinnig type godsdienstigheid, die ertoe dient de groep te binden en het geloof in het ideaal veilig te stellen. Daar leidt ook tot geweld, wat zich uiteindelijk tegen hemzelf keert. Odile's moeder is zijn tegenpool: zij staat te boek als krankzinnig, maar weet zich mede dankzij haar financiële voorsprong perfect te handhaven in de barre omstandigheden. Uiteindelijk is de moeder het succesvolst van alle landverhuizers, maar dit betekent niet dat zijn dan ook de grote heldin van de roman is. Dan zou je toch eerder denken aan Odile zelf. Zij heeft het knap lastig met haar bizarre echtgenoot. Ze onderwerpt zich niet voetstoots aan zijn grillen, trekt soms haar eigen plan – maar blijft hem toch trouw. Dat maakt haar tot een interessant personage. Ze lost de moeilijkheden in de nieuwe wereld niet op door slimigheidjes of door te kiezen voor eigenbelang. Als gevolg daarvan blijft ze lang in misère steken, maar hoe zij daarin keuzes maakt, getuigt van een ongrijpbare, maar heilzame standvastigheid. Zij is een 'onervarene', maar beseft dat dit onontkoombaar, op een mysterieuze manier, tot het wezen van het menselijke bestaan behoort.

**Joke van Leeuwen: De onervarenen, Querido, 240 blz.
€ 18,99**